

Wandelen ★★★★★

Wandelroute Sint-Pietersberg, lang

 10.8 km

Verken het grensoverschrijdende natuurgebied tijdens een boeiende rondwandeling van 11 kilometer. Ontdek de afwisselende, zeldzame natuur en de rijke cultuurhistorie rond de groeve en d'n Observant. Je passeert Fort Sint Pieter, de vlinderrijke kalkgraslanden, de randen van de groeve, de Duivelsgrot en het uitkijkpunt "de Ster van d'n Observant".

Houd tijdens het wandelen de rode pijltjes in de gaten.

Wandel deze route met onze route app

- Download de route app [<https://www.natuurmonumenten.nl/routes/route-app>]

Bezoekersinformatie

Bereikbaarheid

Parkeerplaats Oog van Sint Pieter

📍 [Luikerweg 80, 6212 NH Maastricht \(LB\)](#)

🚗 Met de auto (–)

Parkeer de auto of fiets bij Fort Sint-Pieter.

Praktisch

Châlet Bergrust

📍 [Luikerweg 71 \[https://maps.google.com/?q=50.8363,5.68547\]](https://maps.google.com/?q=50.8363,5.68547), 6212 NH Maastricht

T 043 - 325 54 21 [tel:043 - 325 54 21] ✉ info@bergrust.com [mailto:info@bergrust.com]

De route

➡ Startpunt

① Fort Sint Pieter

In 1673 vond het Beleg van Maastricht plaats. De stad werd ingenomen door de Fransen, door Lodewijk XIV, de Zonnekoning. Een bijzonder detail. Zijn generaal d'Artagnan werd bij die belegering dodelijk verwond. Deze generaal kennen we tegenwoordig beter als de bekendste persoon uit het boek De Drie Musketers van Alexandre Dumas. Maar eigenlijk is hij de 4e muskietier, na Athos, Porthos en Aramis. Nadat Nederland de stad Maastricht van Frankrijk teruggekregen had, liet stadhouder Willem III Fort Sint Pieter in 1701 bouwen. Juist om vanaf dan de stad tegen aanvallen uit het zuiden te beschermen.

Het fort in de 19e eeuw

Na de Napoleontische tijd (1815) werd het fort vergroot met de bovenste grote kanonpoorten en later ook de caponnières. Dit zijn de lage gebouwen op de hoeken rond de droge gracht. De laatste keer dat het fort een echt strijdtoneel was, was tijdens de Belgische afscheiding van 1830 tot 1839. Na 1867 werd het fort niet meer gebruikt. Het fort verviel en werd gebruikt als opslagplaats, stal en 'steengroeve'. Tijdens de Tweede Wereldoorlog stond op het fort een uitkijkpost voor luchtalarm, het betonnen gebouwtje kun je nog zien.

Restauratie van het fort

In 2014 werd de grondige restauratie van het fort afgerond. Tijdens de restauratie is rekening gehouden met bijzondere muurplanten als stengelomvattend havikskruid, muurvaren, muurleeuwebek en wit vetkruid. Ook is er tijdens de werkzaamheden rekening gehouden met de vleermuizen die in het fort overwinteren, zoals de franjestaart, watervleermuis en baardvleermuis.

Ontdek het fort

Maastricht Underground [[/natuurgebieden/sint-pietersberg/route/www.maastrichtunderground.nl](https://natuurgebieden/sint-pietersberg/route/www.maastrichtunderground.nl)] verzorgt dagelijks rondleidingen in het fort. Tickets zijn online verkrijgbaar of in de ticketshop in een van de caponnières van Fort Sint Pieter.

② Jekerdal

Vanaf de westhelling kun je genieten van een mooi uitzicht over het Jekerdal. Op de helling aan de overkant links ligt de Apostelhoeve, de eerste commerciële wijngaard van Nederland met uitstekende witte wijnen. De wijngaarden behoren deels bij de Apostelhoeve en deels bij de Nekummerhoeve, die eveneens een prima wijn biedt. Het plateau en de bovenkant van de westhelling bestaan uit Maaskiezels, een schrale enigszins zure bodem. Hierop groeien onder andere kruiden zoals tijm, ruige weegbree en marjolein en relatief weinig gras. Om de bijzondere, schrale graslanden te behouden, laten we Mergelland schapen op het plateau grazen, wordt er gemaaid en voeren we het maaisel af. Wat lager op de helling ligt de naar beneden gespoelde klei (löss). Daar is de bodem veel vruchtbaarder. Hier groeit het gras veel hoger en staan veel bloemen zoals grasklokje, geel walstro, wilde peen, beemdkroon. Dankzij al die bloeiende planten is het in de lente en zomer een waar vlinderparadijs op de berg!

③ Loopgraaf

Aan de linkerkant van het pad, zo'n twintig meter voor de Franse Motte die rechts van het pad ligt, zie je een greppel. Dit is een restant van een loopgraaf die Frederik Hendrik (1584-1647) tijdens het beleg van Maastricht in 1632 liet graven. Zijn vader Willem de Zwijger en broer Maurits hadden al tevergeefs geprobeerd Maastricht te veroveren. Uiteindelijk lukte het Frederik Hendrik wel door steun van de inwoners van Maastricht die hij godsdienstvrijheid beloofde. De katholieken kregen dezelfde rechten als de protestanten en soevereiniteit van het Prins Bisdom Luik over de stad werd gerespecteerd. Zo bleef Maastricht een tweeherige stad.

④ Mergelgroeve en de oehoe

Sinds 1926 heeft de ENCI in het hart van de Sint-Pietersberg deze groeve uitgegraven om de zeer kalkrijke mergel te winnen voor de cementindustrie. Daardoor zijn ook de oude gangen aan de overkant zichtbaar geworden, die sinds de vroege Middeleeuwen zijn deze gangen allemaal uitgegraven om mergelsteen te winnen. Vanaf 2018 stopt de mergelwinning en dan krijgt de natuur hier extra ruimte dankzij de inzet van Natuurmonumenten.

Oehoe - de grootste uil van Europa

Op de Sint-Pietersberg leeft de grootste uil van Europa. Hij kan wel 75 centimeter groot worden en heeft een spanwijdte van wel 1 meter 80! Op deze plek, met de passende naam oehoevallei, nestelt al sinds 1998 met succes een oehoe-paartje. De oehoe heeft een rustige broedplek nodig, met zo min mogelijk menselijke verstoring. Die plek moet ook voldoende voedsel bieden en een steilwand hebben om er te kunnen broeden. De uilen hebben een groot territorium, ze jagen in de nacht ook in de stad Maastricht op duiven en ratten.

Ontdek de oehoevallei

In de zomer en herfst zijn er enkele excursies in deze vallei georganiseerd door Natuurmonumenten. Houd de activiteitenagenda [https://www.natuurmonumenten.nl/agenda?page=1&locatie=N_316] goed in de gaten als je mee wilt, want de tochten zitten altijd snel vol!

5 Château Neercanne

Je kijkt wederom uit over het Jekerdal, met aan de overkant het enige terrassenkasteel van Nederland, Neercanne. Château Neercanne is momenteel een gerenommeerd restaurant.

Eén kanonschot ver

Na de afscheiding van België en de vrede in 1839 werd de Maas de grensrivier, behalve in Maastricht. De grens kwam te liggen op 1 kanonschot vanaf de markt. Echter, de gouverneur van Maastricht woonde in kasteel Neercanne en wilde zijn fraaie woning niet opgeven. Daarom loopt bij Neercanne de grens precies langs de zuidgrens van het koetshuis links.

Vlinderparadijs

De helling aan deze zijde van de berg is een bloemrijk grasland en vormt een belangrijke verbindingszone met België voor vlinders zoals de koninginnenpage. Hier komen de vlinder- en insectensoorten voor die ook in Noord-Frankrijk voorkomen. Voor het behoud van de soorten zijn goede 'insecten-snelwegen' of verbindingen nodig. Het Europese project LIFE Pays Mosan richt zich daarop. Bij de Jeker, die je door het landschap ziet stromen, komen al een aantal jaren bevers voor en jagen ijsvogeltjes op vis.

6 Dassenburcht

Hier vlak bij links, zie je ingangen van een grote dassenburcht. In de jaren 70 van de vorige eeuw was de das zo goed als uitgestorven in Nederland door bestrijding en jacht. Hij vormde een plaag voor de boeren en zijn prachtige vacht was erg in trek voor bontjassen, maar ook bijvoorbeeld scheerkwasten. Door beschermende maatregelen is de dassenstand weer helemaal op peil in Limburg. Op de Sint-Pietersberg kun je op diverse plekken nog dassenhollen vinden tijdens deze wandeling. De das is de grootste marterachtige in ons land en een geduchte vechter als hij in het nauw gedreven wordt. Maar de das is vooral een vredelievende alleseter die zelf de confrontatie niet zal zoeken. Hij is bovendien een zeer nijver baasje die permanent aan de uitbreiding van zijn burcht werkt. Per nacht kan hij wel een kuub grond naar buiten werken. Vandaar dat hij een voorkeur heeft voor de steile wanden van bijvoorbeeld holle wegen en dolines. In een burcht woont meestal een familie met meerdere generaties. Ook kunnen vossen, wasbeerhonden en zelfs konijnen in de verlaten uithoeken van de burcht wonen. In het najaar gaan jonge dieren op trek om een eigen burcht te stichten. Dat is ook het moment dat de meeste slachtoffers vallen in het verkeer.

7 Duivelsgrot

De Duivelsgrot achter je, is een ondiepe grot waar hoofdzakelijk mergel werd gewonnen voor de landbouw. Dit is een van de plaatsen waar de mergel aan de oppervlakte komt. Vroeger gold dat de eigenaar van de grond ook de eigenaar was van het ondergrondse deel. De oorsprong van de naam Duivelsgrot is niet duidelijk, wel zijn er vele verhalen die de ronde doen. De grot is niet veilig, dus niet betreden!

Kruidenrijke akker

Je staat nu aan de voet van het Popelmondedal. Het lage deel van dit dal is een kruidenrijke akker. Natuurmonumenten teelt hier wintergranen zonder de akker te bemesten of te bespuiten. Daardoor kunnen tussen de granen zeldzame akkerplanten groeien, zoals getande veldsla, grote leeuwenklauw, klaproos en akkerviooltje. Het is ook een belangrijk gebied voor tientallen vlindersoorten waaronder de gehakelde aurelia (foto), icarusblauwtje en kleine parelmoervlinder.

8 Schrale kalkgraslanden

Het hoogste deel van het Popelmondedal voor je heet de Zandhoek. Het is schraler dan het lagere stuk door uitspoeling van löss. Bovendien ligt de mergel hier vlak onder het oppervlak. Hoe minder voedsel in de bodem hoe meer soorten kruiden en minder soorten gras er voorkomen. Natuurmonumenten richt hier het beheer op verschraling: we maaien hier enkele keren per jaar en voeren het maaisel af, gecombineerd met schapenbegrazing. In deze hoek op het zuiden, waar ook kalk in de bodem zit, is het lekker warm en daar profiteren planten en dieren van. Hier komen reptielen zoals de gladde slang en levendbarende hagedis voor, maar ook de hazelworm.

Slangen en hagedissen

De gladde slang is één van de drie soorten slangen die in Nederland voorkomt, de andere twee zijn de adder en ringslang. En al lijkt de hazelworm op een slang en doet zijn naam wéér anders vermoeden, de hazelworm is een pootloze hagedis. De verschillen; slangen kunnen hun tong uitsteken zonder hun bek te openen en zij kunnen niet knippen met hun ogen. De hazelworm heeft wel oogleden en kan dit dus wel. Het meest opvallende verschil, is dat de hazelworm net als andere hagedissen, zijn staart af kan stoten en terug kan laten groeien. Dat is erg handig, als je net niet snel genoeg wegkruipt en een roofdier je staart te pakken krijgt!

9 Napoleon

De grote kuilen die je rechts van de weg ziet, zijn een overblijfsel van kiezelwinning. Veel historische straten en pleinen in het Maasdal zijn nog bestraat met maaskeien die hier gewonnen zijn. De kiezelwinning vond hier vooral plaats in de Napoleontische tijd. Gemeenten werden toen namelijk verplicht om hun doorgaande wegen te bestraten.

Putter

Napoleon was een kleurrijk figuur, maar dat zijn de putters die hier voorkomen ook. Hun felrode 'masker' valt ontzettend op. Vroeger werden deze vogeltjes gevangen en in speciale putterkooitjes gehouden. Om aan voer te komen moest de putter een klein wagentje naar zich toe trekken. Om aan drinken te komen moest het vogeltje een vingerhoedje omhoog trekken!

10 Natuurlijk bos

Aan je linkerkant zie je een natuurlijk bos, met zowel volwassen als jonge bomen: eik, beuk, es, wilde kers en lagere begroeiing zoals meidoorn, sleedoorn en hazelnoot. Van tijd tot tijd valt een oude boom om en creëert daardoor een open plek, zodat de zon weer op de bosgrond kan schijnen. Bodemplanten kunnen hier dan in het voorjaar bloeien. Bosviooltje, bosanemoon, witte klaverzuring en speenkruid verfraaien de bosbodem. Vergelijk dit bos met het aangeplante ENCI bos waar je al eerder doorgekomen bent. In dat bos zijn veel minder soorten bomen aangeplant, vooral beuken, waardoor het kronendak dichtgroeit is. Hierdoor komt er weinig licht op de bodem en is er weinig ondergroei.

11 Kasteel Caestert

Je wandelt nu in België, Wallonië, langs een buitenmuur van het gesloopte kasteel Caestert. Tijdens de Eerste Wereldoorlog woonde hier een Duitse officier. Als je goed naar de muur kijkt zie je dat een grenswacht zijn kameraad in de muur heeft uitgekrast. Als je hier goed rondkijkt, zie je enkele flinke kuilen' in de grond. Dit zijn dolines. Dit zijn enkele duidelijke exemplaren, bij punt 13 lees je hier meer over.

12 Geen berg, maar plateau

Soms viel de Krijtzee droog en was er ook vegetatie en kruipende/gravende dieren. Na het Krijt kwamen de Ardennen omhoog, ging de Maas sneller stromen, waardoor er meer geërodeerd materiaal werd meegenomen in de vorm van kiezel en slib. De gangen en holtes die in het mergel achtergebleven waren, werden gevuld met kiezelzuur. Door regen langs de zure kiezel drupte het zuur naar het mergel. Dit zijn de vuurstenen die in lagen in het mergel te zien zijn. De Maas verlegde haar bedding meerdere keren en vormde valleien in het mergelplateau. De heuvels zijn dus eigenlijk een plateau doorsneden met dalen.

13 Blokbrekers en mosasaurus

Op de Sint-Pietersberg komen dolines voor. Dit zijn zinkgaten, ontstaan door gaten en gangen in de kalkbodem. In de mergelwand links zie je een halfronde zogenaamde orgelpijp, dit is wat onder een doline zit. Als zo'n orgelpijp wordt aangestoten kan de hele doline die gevuld is met modder, water en allerlei organisch materiaal in een keer leeglopen. Dat was een van de grootste gevaren voor blokbrekers die op de berg aan het werk waren.

Oude steensoort

Mergel ontstond 65 tot 75 miljoen jaar geleden aan het eind van het Krijttijdperk. In die tijd was hier een vruchtbare, meestal ondiepe zee. De skeletten van de vele kleine diertjes die er leefden zakten naar de bodem en werden na verloop van tijd bedolven onder slib en zand. Daarom bevat de mergel een zeer hoog gehalte aan kalk. De witte mergel is vrijwel 100% kalk, de meer oranje stukken bevatten ook ijzer en andere mineralen. Als het mergel aan de lucht wordt blootgesteld gedraagt het zich als een spons; het neemt water op bij regen en vochtig weer en zweet dat weer uit als het droog is. Met dat uitzweten komen ook de mineralen naar de buitenkant en vormen een grijze korst. Hiermee verliest het mergel zijn sterkte. Plinius de Jongere schreef in de Romeinse tijd al over de vreemde steen die gezaagd kon worden en waarmee de Kelten in deze streken de fundamenten van hun huizen bouwden. In Maastricht en omgeving zijn heel wat huizen en andere gebouwen opgetrokken van mergelsteen, zoals de Sint-Janstoren op het Vrijthof. Dinosaurussen In het mergel kun je nog steeds volop fossielen vinden van schelpjes, mossels, haaientanden, zee-egels en pijlpunten van inktvissen. En als je geluk hebt, zelfs een Mosasaurus, een zwemmende verwant van de dinosaurussen! TIP: In het Natuur Historisch Museum van Maastricht zijn de skeletten van deze vondsten en de mosasaurus-fossielen van Bèr, Carlo en Lars te bewonderen.

14 Bescherm de berg

Samen met onze Belgische collega's - Natuurpunt en Natagora- is Natuurmonumenten een project gestart voor extra beheer- en herstelmaatregelen op onder andere de Sint-Pietersberg. Dit door Europa gesubsidieerde project heet Life Pays Mosan en is gericht op de ontwikkeling en herstel van bloem- en insectenrijke kalkgraslanden. Vanuit België heeft bijvoorbeeld de gladde slang inmiddels de Sint-Pietersberg bereikt en komen op de Sint-Pietersberg, als noordelijkste rotsgebied 'van Frankrijk', de meeste vlindersoorten (meer dan 40 soorten) van Nederland voor.

15 Horeca en uitzichtpunt Slavante

Als je iets verder omhoog loopt kun je bij Buitengoed Slavante genieten van een kop koffie met heerlijke Limburgse vlaai en genieten van het uitzicht. Vervolg de route daarna weer een etage lager. Kloosterorde Slavante is een verbastering van Observanten, een Fransiscanerorde die uit Maastricht verbannen werd na het vermeende verraad van pater Vink in 1638. Op deze plek stichtten zij een nieuw klooster op Luiks grondgebied. Na de Franse revolutie werd het klooster in 1794 afgebroken. Alleen het poorthuis links bleef staan. Je vindt hier nu de oudste wijngaard in Nederland, gesticht in 1967. Vanaf het terras kun je nog goed zien dat de wijngaard in een van de zalen van het voormalige klooster ligt.

Eeuwenoude horeca

Het huidige Casino Slavante werd gesticht in 1846 als uitspanning voor de goeude burgers van Maastricht en de officieren van het regiment. Nu is iedereen welkom. Naast het hoofdgebouw kun je een rondleiding boeken bij Maastricht Underground [[/natuurgebieden/sint-pietersberg/route/www.maastrichtunderground.nl](#)] door de grotten van het Zonnebergstelsel dat hieronder ligt.

16 Hoeve Zonneberg

Hoeve Zonneberg werd gebouwd in 1873 uit mergelsteen. Deze hoeve heeft tot en met de 20ste eeuw een agrarische bestemming gehad en is nu privé bezit. De weide op de helling naast de Zonneberg is een glanshaverhooiland. Zomers een weelderig bloeiend grasland met groot streepzaad, wilde peen, beemdkroon en marjolein en vele soorten vlinders zoals het icarusblauwtje, klein gaderd witje en koevinkje (foto).

17 Blokbrekers

Dit langgerekte mergelstenen huis was het administratiekantoor waar de laatste blokbrekers hun uitgehouwen stenen verkochten. De stenen werden voorzien van 2 merktekens; allereerst het merk van de blokbreker en een merk dat de bovenkant van de steen aangaf. Zo moest de steen ook weer in het bouwwerk geplaatst worden omdat hij anders geen sterkte heeft en zo kan verpulveren. Vergelijk het maar met een stapel vellen papier. Liggend ontzettend stevig, maar zet je hem op zijn kant, dan valt de stapel uit elkaar. In een kabelbaan met slede werden de blokken via het pad dat je zojuist naar beneden bent gelopen uit de berg gebracht en vervolgens na betaling van de blokbreker verder naar de Maaskade. Aan het gebouw zie je ook 3 manieren om de kwetsbare mergel te beschermen: met witkalk, stucen met cement of met een doorzichtige harslaag.

18 Sint Pieter op de berg

In Maastricht zijn er twee kerken met de naam Sint Pieter. De parochie Sint Pieter had tot 1748 een kerk in het Maasdal. Deze kerk belemmerde het schootsveld van de vesting Maastricht, waardoor bij (dreigende) belegeringen deze kerk steeds weer werd afgebroken. In 1748 gebeurde dit voor de laatste keer. Pastoor Ridderbeekx besloot vervolgens een kerk op veilige afstand van de vesting Maastricht te bouwen en wel op de oostelijke helling van de Sint-Pietersberg. In 1872 besloot men een nieuwe kerk te bouwen, aangezien de kerk te klein en te bouwvallig was geworden. De nieuwe kerk verrees naast de oude, die in 1897 werd gesloopt. (bron: wikipedia) Vanaf dit punt wandel je terug naar het fort. We hopen dat je hebt genoten van de wandeling! Wil je meer weten over de Sint-Pietersberg of over Natuurmonumenten en hoe jij de natuur in Nederland kunt beschermen? Kijk dan op de website van Natuurmonumenten [[/natuurgebieden/sint-pietersberg/route/www.natuurmonumenten.nl](#)].

